

COMELLAS, Pere; JUNYENT, Carme (2020).
Els colors de la neu: Les llengües, les persones i el món.
Barcelona: Eumo. 160 p.

En el seu darrer llibre *Els colors de la neu. Les llengües, les persones i el món*, els autors empen les eines pròpies de l'antropologia lingüística per a desmuntar molts tòpics sobre les llengües i ajudar-nos a explorar plegats les relacions entre les llengües, les persones i el món.

Els colors de la neu... està estructurat en cinc capítols. El primer, que duu el títol «Parlar per fer coses», és una introducció i una declaració d'intencions pel que fa a la manera (organitzativa i de continguts) sobre com presenten diferents fenòmens lingüístics al llarg del llibre.

El segon capítol ens explica com és que totes les llengües del món són iguals i, ensem, totes són diferents. Per tal d'ajudar-nos a entendre aquest fet aparentment paradoxal, els autors s'endinsen en el camp dels prejudicis lingüístics, que defineixen molt adequadament com a judicis previs sense cap base, i ens descriuen d'una manera molt acurada quatre trets gairebé únics de les llengües: la doble articulació, la semanticitat, l'arbitrarietat i la productivitat. Per acabar, Comellas i Junyent introdueixen els universals del llenguatge bo i mostrant que hi ha uns quants universals de caire molt general, una segona categoria d'universals estadístics que es troben en la gran majoria de les llengües, però que poden tenir excepcions, i una darrera tipologia d'universals formulats pels lingüistes del segle xx —els universals implicatius. Aquests últims, predicats amb la fórmula «si una llengua té una característica X també té una característica Y, però no a l'inrevés», són molt interessants, ja que, com diuen els autors (2021: 21), «ens mostren fins a quin punt les llengües funcionen a la seva manera i no són fàcilment manipulables, perquè les característiques depenen del sistema».

La dixi, és a dir, la capacitat de les llengües per a situar-nos en un espai i un temps concrets, és la funció del llenguatge que s'explora a bastament i amb exemples molt encertats i trets d'una munió de llengües com ara *x*, *x* i *x*, a la tercera part del llibre, que duu el títol «Com anomenem la gent?». Els autors ens parlen de la dixi de persona, la funció dística més bàsica, «que indica qui parla, a qui s'adreça i qui o què és tema de la conversa però no participa en l'acte de parla» (2021: 25). Així doncs, aquí podem veure molt clarament que els pronoms personals tenen un paper molt important en els actes de parla i que les diferents llengües del món mostren una variació considerable malgrat compartir uns patrons fonamentals.

Tot seguit, Junyent i Comellas ens fan veure clarament que, des del punt de vista lingüístic, *gènere* i *sexe* no són pas conceptes equivalents. De fet, ens diuen, el gènere

és un tipus de classificació nominal i, seguint la classificació de Corbett (2013), veiem que les llengües amb classes nominals es poden dividir en dos grans grups segons com assignen els gèneres als seus noms: el grup que pren el sistema d'assignació semàntica i el que pren el sistema d'assignació formal. Al primer grup, hi pertanyen llengües com el dieri, parlat al sud d' Austràlia, que té un gènere que fa referència a les dones i un altre per a tota la resta (a excepció dels cangurs, que són femenins); al segon grup, hi trobem llengües com el català, en què una part important dels noms té una assignació de gènere que no es correspon per res amb el seu significat. En aquesta secció Comellas i Junyent també expliquen un fenomen lingüístic molt interessant relacionat amb el fet de ser d'un sexe o d'un altre, l'anomenada «indexicalitat de gènere». La indexicalitat de gènere es fa servir per a assenyalar lingüísticament el sexe de qui parla, no només mitjançant pronoms específics, sinó també amb una especialització del lèxic per a homes i dones, en algunes llengües del món.

El lèxic del parentiu, tema estrella de l'antropologia, com els mateixos autors ens diuen, és el tema de la secció següent. Aquí aprenem els criteris que diferencien els termes de parentiu en les diferents llengües (generació, afinitat, col·lateralitat, sexe del parent, bifurcació, sexe de l'interessat o ego, edat relativa i condicions de vida) i com els antropòlegs han reduït els sistemes familiars a quatre grans grups, a partir de dos criteris molts diferenciadors: la bifurcació i la col·lateralitat.

El tercer capítol del llibre que ens ocupa clou amb una reflexió molt interessant sobre els noms de persona. Aquí veiem que els noms són una part molt important de la nostra identitat personal, perquè en diferents llengües i cultures poden explicar circumstàncies sobre el nostre naixement, contribuir a definir la nostra personalitat o, fins i tot, en circumstàncies extremes, ser utilitzats pels pares per a intentar evitar la mort d'un nadó.

El quart capítol d'aquesta obra s'anomena «Com anomenem el món». Aquest és el capítol més lligat al títol del llibre ja que, entre altres temes, parla del relativisme lingüístic i del famós tòpic de la terminologia al voltant de la neu dels «esquimals». Els autors desmunten tot un seguit de tòpics, ens parlen de relativitat i traductibilitat i es qüestionen si la llengua que parlem ens condiciona: les llengües són com el món, o el món és com les llengües? A més a més, els autors reprenen la funció dística del llenguatge i ens parlen de la dixi espacial i de la dixi temporal. Aquí veiem que les llengües del món ens ajuden a donar indicacions espacials (aquí, allà, aquest, aquell, dreta, esquerra, nord, sud) i que les emprem per a donar nom als llocs. Paral·lelament, reflexionen sobre el temps i l'espai i ens conviden a preguntar-nos si viatgem pel temps o bé si és el temps que es mou, tot plegat ben amanit amb una gran varietat d'exemples trets de moltes llengües.

Una secció especialment interessant dins d'aquest quart capítol és la dedicada als sistemes de càlcul vehiculats per les diverses llengües del món, en què els autors reflexionen sobre el càlcul mínim i ens mostren maneres de comptar ben diferents, a més de les possibilitats de la nostra «calculadora» digital i manual.

La secció anomenada «Paraules que viatgen per tot el món: el cas dels animals grossos» clou el capítol número quatre amb una disquisició interessant sobre les par-

ticularitats dels mots que utilitzem per a referir-nos a aquests animals, els quals, curiosament, en casos de minorització i quasi substitució, són resistents als manlleus.

El darrer capítol del llibre està dedicat a la vida i la mort de les llengües i és especialment punyent per als lectors i lectores parlants de llengües minoritzades. Comellas i Junyent ens fan veure que no hi ha llengües subdesenvolupades, ens transmeten la seva preocupació per la mort de les llengües i ens mostren ben clarament que les llengües no s'extingeixen; ans el contrari, hi ha tota una sèrie de factors i actors que les fan extingir. El llibre es clou amb una secció sobre la revitalització lingüística, replantar llengües, en què donen pistes clau per a visualitzar i estendre al públic general la seva visió, compromesa socialment amb la diversitat lingüística.

En conclusió, *Els colors de la neu. Les llengües, les persones i el món*, de Pere Comellas i Carme Junyent, és una obra excellent i molt recomanable per als lingüistes i els estudiants de lingüística, perquè ens presenta d'una manera molt acurada, didàctica, plaent, planera i amb multitud d'exemples extrets de moltes llengües, aspectes clau per a comprendre la interacció entre els parlants, les seves llengües i el món que els envolta. Carme Junyent i Pere Comelles ens transmeten la seva passió per les llengües i ens ajuden a entendre que la llengua és l'instrument que contribueix a la construcció de la nostra identitat personal, que ens fa sentir membres d'una comunitat (o de més d'una, segons el cas), que ens permet transmetre normes i, fins i tot, donat el cas, enderrocar règims. La llengua, doncs, és un element fonamental per a les nostres vides.

Ester BAIGET
Universitat de Lleida

BIBLIOGRAFIA

- CORBETT, Greville G. (2013). «Number of genders». A: DRYER, Matthew S.; HASPELMATH, Martin (ed.). *The world atlas of language structure online* [en línia]. Leipzig: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology. <<https://wals.info/chapter/30>>.